

Nr 1212

Av herr **Adolfsson m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 94, med förslag till lag om fortsatt giltighet av likviditets- och kassakvotlagen den 25 maj 1962 (nr 256), m. m.

(Lika lydande med motion nr 955 i Första kammaren)

Som ett led i den ekonomiska politiken påverkar riksbanken likviditetsutvecklingen i bankerna genom operationer i öppna marknaden tillsammans med en numera rörlig räntepolitik. Riksbanken rekommenderar dessutom bankerna att iakttaga vissa likviditetskvoter. Bakom dessa rekommendationer finnes direkta maktmedel i den beredskapslagstiftning som nu föreslås bli förlängd i Kungl. Maj:ts proposition nr 94. Av den övriga beredskapslagstiftning som propositionen behandlar kommer endast ränteregleringslagen till mer regelmässig användning som bas för kreditreglerande åtgärder. Det är då fråga om riksbankens kontroll av obligationsemissionerna.

Av avgörande betydelse för kreditpolitiken är de diskussioner och det samråd som regelbundet äger rum mellan riksbanken och olika kreditinstitutgrupper, ett samarbete som för övrigt inte någonstans är föremål för formell reglering. På denna väg har bl. a. de överenskommelser kommit till stånd som för närvarande under andra året i följd reglerar tillgången på byggnadskrediter i bostadssektorn. Andra exempel på kreditpolitisk styrning med denna metod är riksbankens överenskommelse med försäkringsbolagen om viss placeringsinriktning. Möjligheten att utnyttja likviditetskvoterna som ett effektivt instrument kräver i själva verket löpande samråd och diskussioner med kreditinstituten. Det enda formella korrektiv riksbanken har till förfogande för att beivra bristande iakttagande av kvotrekommendationerna är nämligen straffrättepåföljd, vilket är verksamt endast i den utsträckning banken i fråga vänder sig till riksbanken för temporär kassaförstärkning. Det kan knappast med fog hävdas att en absolut förutsättning för denna samverkan och den verkningsgrad den visat sig ha varit den ovannämnda beredskapslagstiftningen.

Med likviditets- och kassakvoter som så väletablerade och centrala begrepp i kreditpolitiken kan det möjligen försvaras att beredskapslagstiftningen angående likviditetskvoter och kassakvoter förlänges för ytterligare en treårsperiod. Med hänsyn till att kreditinstitutens egna krav på sig själva vad gäller likviditets- och kassahållning från rent företagsekonomisk synpunkt ligger så väsentligt lägre än de rekommendationer som gäller i dag eller som tidigare använts förefaller emellertid

de maximala som riksbanken genom lagstiftningen kan använda som väl höga. Dessa kvotter i beredskapslagstiftningen bör således kunna sänkas till exempelvis 40 procent för likviditetskvoter och 10 procent för kassakvoter.

Någon beredskapslagstiftning i fråga om placeringskvoter och räntereglering kan dock knappast försvaras vare sig utifrån tidigare erfarenheter eller av principiella skäl. Således har utvecklingen på kreditmarknaden under senare år kännetecknats av en allt friare konkurrens mellan olika kreditbehov och ett gradvis avståndstagande från formell prioritering av vissa lånekategorier. Den ekonomiska utvecklingen har stimulerats av att kapitalet mer än tidigare kunnat fritt distribueras i samhället med räntabiliteten som fördelningsnorm. Lagstiftningens huvudsyfte är att säkerställa statens och bostadssektorns kreditbehov. Detta kan uppnås med andra, mindre skadliga metoder. Emissionskontrollen har aldrig utgjort någon rationell penningpolitisk metod. Härtill kommer att det ursprungliga motivet för placeringskvoter, räntereglering och emissionskontroll successivt förlorat i betydelse. I nuvarande situation och i det perspektiv som nu kan överblickas finns inget som tyder på att de kreditbehov som man önskar prioritera inte skulle kunna tillfredsställas tillgodoses. Det må här bl. a. nämnas att den offentliga utredningen 1966: 6 »Finansiella långtidsperspektiv» visar att kreditmarknaden i framtiden kan komma att »överfinansiera» bostadssektorn och att de växande AP-fonderna för att balansera utbud och efterfrågan på kreditmarknaden bör minska sin relativa andel av krediter till stat och bostäder. Det senare förhållandet ifrågasätter för övrigt ytterligare ett tidigare motiv för viss kreditprioritering. I propositionen sägs att den upplåning som det här är fråga om »är särskilt angelägen från allmän synpunkt». Detta är ett uttryck för en förlegad uppfattning om ett motsatsförhållande mellan olika sektorer av samhällslivet. Från allmän synpunkt är den finansiering som industrin efterfrågar ett lika angeläget kreditbehov.

Med hänsyn till att det samråd mellan riksbanken och kreditinstitut som utbildats på den svenska kreditmarknaden visat sig väl ägnat att ligga till grund för kreditmarknadspolitiska dispositioner och att det med säkerhet vid behov kan utnyttjas även på de områden där beredskapslagstiftningen förmenats ha haft betydelse, exempelvis beträffande emissionskontrollen, framställer vi följande yrkande.

Med stöd av vad ovan anförts hemställas,

A. att riksdagen måtte

1. besluta sådan lydelse av likviditets- och kassakvotlagen den 25 maj 1962 (nr 256)

att likviditetskvot må fastställas till högst 40 procent för affärsbankerna och till högst 20 procent i sparbankerna och central-kassorna för jordbrukskredit,

att kassakvot må fastställas till högst 10 procent;

2. avslå Kungl. Maj:ts förslag ang. fortsatt giltighet av placeringskvotlagen den 25 maj 1965 (nr 257);

3. avslå Kungl. Maj:ts förslag ang. fortsatt giltighet av ränteregleringslagen den 25 maj 1962 (nr 258);

B. att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till erforderliga ändringar i författningstexten.

Stockholm den 2 maj 1968

Tage Adolfsson (h)

Tage Magnusson (h)

Bengt-Olof Thylén (h)
